

ито се прореждат върху О. п., могат, и според класическата хармония, да прескочат и границите на тоналитета, но към края пакъ трѣбва да се повърнатъ къмъ него, а въ модерната — той е съвсемъ свободенъ, и дори атоналенъ, презъ цѣлото си протегане.

Органно трио, нѣм. Orgeltrio — се наричатъ тригласни части, които се изпълняватъ на органа на различни мануали (клавиатури), и съ педала. Среца се, често, въ сонатитъ за органъ на Йох. Себ. Бахъ.

Органумъ, лат. organum — най-стариятъ видъ многогласие, указание за което се срещатъ въ писателитъ на IX в.: Жанъ Скотъ Ериженъ, монаха Ангулемъ, Хукбалдъ и монаха Сенъ-Аманъ. Последниятъ представя О-а като една вокална партия (voix organale), изпълнявана при литургийното пѣние, — нота срещу нота — на разстояние една кварта или една квинта, отгоре или отдолу, а понѣкога и отгоре и отдолу — едно усилване на мелодията върху единъ различенъ интервалъ, свущанъ като консонансъ. Риманъ обяснява О-а като едно двугласие, изхождащо отъ еднозвучието, отиващо до квартата, и пакъ възвръщащо се къмъ него (еднозвучието) при всички крайни части на мелодията — най-старата форма на импровизирания контрапунктъ къмъ мелодиитъ на църковнитъ пѣснопѣния. Успоредно съ О-а презъ IX в. се е практикувала и **диафонията** — която е, сжщо, единъ първиченъ видъ на многогласието, и която въ края на XI в. се слива съ О-а. Точното значение на думата диафония е дисонансъ, и това определя разликата между нея и О-а, състояща се въ употребата и смѣването при диафонията на дисонанси — т. е. други интервали, освенъ квинтата и унисона и тѣхнитъ обръщения. Въ XII в. различнитъ означения на О-а и диафонията се поглъщатъ въ разнитъ форми на „дешантъ“ (гл. т.) О-тъ, както и другитъ първични форми на хармонията, сж се развили въ Франция.

Органъ, лат. organum, фр. orgue, нѣм. Orgel, англ. organ, ит. organo — най-големия и най-мощния музикаленъ инструментъ, който се състои отъ много духови инструмен-

ти (трѣби) и, поради това, може да се оприличи на оркестъръ, съ тази разлика, че — вмѣсто много свирци, има само единъ, който привежда въ движение всички свирки (инструменти) — за всѣки отъ които въ оркестъра е изведенъ отдѣленъ човѣкъ. По голѣмина на размѣритъ и на устройството, О-тъ е най-сложния музикаленъ инструментъ: механизъмътъ му се състои отъ три части: I **въздушна** — тази частъ, която дава силата за свиренето, въздушното течение или струята. Тази последната се произвежда отъ мехове, тече презъ отверстия, а отъ тамъ, презъ канали отива въ вѣтрения сандѣкъ. Намиращитъ се въ него, чрезъ вентили затворени, камери се съединяватъ съ клавиатурата, която като се натисне, камеритъ се отварятъ, и вѣтрѣтъ нахлува презъ свирковитъ части въ самитъ свирки и, по този начинъ, тѣ започватъ да звучатъ. Нахлуването на вѣтра може да стане и чрезъ металически трѣби (кондукти), но когато свиркитъ не се намиратъ надъ вѣтрения сандѣкъ; II **Механика (трактатура)**, или частъ за управляване. Тя се състои отъ: 1) клавиатура, къмъ която принадлежатъ: подложка или стѣпало, което натиска мѣхонадувача, за да поематъ мѣховетъ въздухъ; 2) **мануали** — за свирене съ рѣце; 3) **педали** — за свирене съ крака. **Трактатурата**, или механизъмътъ за натискане, който при налягане на клавишитъ отваря камернитъ вентили, и се състои отъ: а) устройство на вентилския механизъмъ; б) дѣска за вѣлнитъ; в) **копчета** за регистриране, поставени отъ страна на мануалитъ, и на които сж написани имената на гласоветъ; г) **колани**, служещи да свързватъ отдѣлнитъ регистри на всѣки мануалъ и педалъ — така че, при натискането на единъ клавишъ — съединенитъ (свързани) клавиатури усилватъ тона чрезъ звучението и на други тонове (микстури — гледай т.); д) **мъртви гласове** — които сж механически (за колани, вентили, звѣнци и др.). III **Свирки**. Тѣ биватъ: металически, калани или дървени, а споредъ устройството — лабиални или флейтови, и трѣбови или езикови. Мензурата на свиркитъ е, естествено, отъ значение за